

อ่านฉลากยาดี ๆ มีประโยชน์

รองศาสตราจารย์ ดร.ภญ. ชะอรสิน สุขศรีวงศ์
ภาควิชาเภสัชกรรม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การใช้ยาถึงแม้จะเป็นเรื่องใกล้ตัว แต่คนจำนวนไม่น้อยที่ใช้ยาอย่างผิดวิธี ทำให้ส่งผลเสียต่อการรักษาและรวมไปถึงสุขภาพของผู้ใช้ยา บางครั้งผู้ใช้ยาอาจลืมวิธีการใช้ยาแต่ก็ละเลยที่จะอ่านฉลากยา ซึ่งจริงๆ แล้วการอ่านฉลากเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่งและมีประโยชน์เป็นอย่างมาก

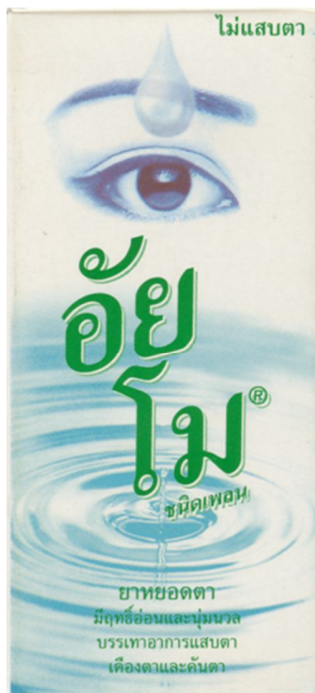
ฉลากยาที่พบได้บ่อย คือ ฉลากยาจากบริษัทผู้ผลิต และ ฉลากยาจากสถานพยาบาล/คลินิก/ร้านขายยา ดังตัวอย่างในรูปที่ 1 ซึ่งรายละเอียดจะมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย แต่ทั้งนี้การให้ข้อมูลมีจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อให้ผู้บริโภคใช้ยาได้อย่างถูกต้อง และมีความปลอดภัยจากการใช้ยา

โรงพยาบาลหมอยิ้มแย้ม	
13/04/2552	1/3
นางสาวสวยสุด ในสยาม	HN 123456789
Paracetamol 500 mg	(20)
รับประทานครั้งละ 1 - 2 เม็ด	
ทุก 4 - 6 ชั่วโมง เมื่อมีอาการปวด หรือมีไข้	
ไม่ควรรับประทานเกินวันละ 8 เม็ด หรือใช้ติดต่อกันเกิน 5 วัน	
(ยาแก้ปวด - ลดไข้)	

รูปที่ 1 ข้อมูลแสดงรายละเอียดบนฉลากยา

ข้อมูลแสดงบนบรรจุภัณฑ์

ยาทุกชนิดทุกประเภทจำเป็นต้องมีฉลากและเอกสารกำกับยาติดอยู่ในขวดหรือในกล่องยา เพราะฉลากและเอกสารกำกับยาเหล่านี้คือแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะแนะนำให้ผู้บริโภครู้ไว้เพื่อประกอบในการใช้ยา ในเอกสารกำกับยาจะระบุรายละเอียดเกี่ยวกับยาเอาไว้หลายประเด็น ไม่เพียงแต่ทำให้เราทราบชื่อยา ข้อบ่งใช้ หรือสรรพคุณของยาเท่านั้น แต่ยังมีข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้ดังนั้นการใช้ยาอย่างถูกต้องจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งในการรักษาพยาบาล เพราะหากใช้ยาอย่างไม่ถูกต้องอาจนำไปสู่โทษอย่างมหันต์ได้ พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 ความในมาตรา 25 กำหนดให้ผู้ได้รับอนุญาตผลิตยาแผนปัจจุบันต้องจัดให้มีฉลากตามที่ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ โดยจะต้องปิดไว้ที่ภาชนะและหีบห่อบรรจุยาหรือฉลากและเอกสารกำกับยา ดังตัวอย่างในรูปที่ 2 ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

	ข้อมูลยา (ต่อ) การเก็บรักษา ▪ เก็บยาให้พ้นมือเด็ก ▪ เก็บในที่อุณหภูมิต่ำกว่า 30°C ▪ เมื่อเปิดแล้วต้องเก็บในที่เย็น วันผลิต 9 ตุลาคม 2547 วันหมดอายุ 1 ตุลาคม 2551 เลขทะเบียนยา 2C29/44 ส่วนประกอบอื่น โซเดียม บอแรกซ์, โซเดียม เบนโซเอต, สเตียริก แอซิด ข้อมูลเพิ่มเติม GlaxoSmithKline กรุงเทพฯ โทร. 02 311 1911	ข้อมูลยา ชื่อยา บอริก แอซิด ตัวยาสำคัญ ใน 1 มล. ประกอบด้วย บอริก แอซิด 13.0 มก. ใช้สำหรับ ▪ ชำระล้างฝุ่นละออง ความสกปรกและคราบสกปรกออกจากนัยน์ตา ▪ บรรเทาอาการแสบตา ▪ บรรเทาอาการคันและเคืองตา วิธีใช้ หยอดตาข้างละ 2-5 หยด วันละ 4-5 ครั้งตามต้องการ คำเตือน ▪ ล้างมือให้สะอาดก่อนใช้ยา ▪ ห้ามใช้ในกรณีที่ทำนัยน์ตาบวมหรืออักเสบ ข้อควรระวัง ปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกรก่อนใช้ยา ▪ กรณีที่ทำนัยน์ตาบวมหรืออักเสบ ▪ กรณีที่ทำนัยน์ตาบวมหรืออักเสบ	ข้อมูลยา (ต่อ) หยุดใช้ยาเมื่อ ▪ มีอาการแดงอักเสบที่ตามากขึ้นหลังจากใช้ยานี้ ▪ ทำนัยน์ตาสายตามืดปกติหรือมองเห็นผิดปกติหลังจากการใช้ยานี้ ▪ มีอาการระคายเคืองต่อตาอย่างรุนแรงหลังจากการใช้ยานี้ หญิงตั้งครรภ์หรือให้นมบุตร ไม่มีข้อห้ามใช้สำหรับหญิงตั้งครรภ์หรือให้นมบุตร อย่างไรก็ตาม ควรใช้ด้วยความระมัดระวัง
---	--	---	---

รูปที่ 2 ข้อมูลแสดงบนบรรจุภัณฑ์

ชื่อยาบนฉลาก ซึ่งจะมีทั้งชื่อสามัญทางยาและชื่อทางการค้า จึงเป็นที่มาของยาชนิดเดียวกัน อาจมีชื่อการค้าหลายชื่อหรือมีหลายยี่ห้อ ผู้ใช้ยาจึงควรทราบสูตร ส่วนประกอบ หรือ ชื่อสามัญทางยาของยาที่ใช้ เพื่อหลีกเลี่ยงตัวยาที่แพ้ หรือ การใส่ซ้ำซ้อน อันเป็นสาเหตุของการใช้ยาเกินขนาดที่อาจจะเป็นอันตรายได้

วันผลิตและวันหมดอายุ ช่วยให้หลีกเลี่ยงอันตรายจากยาที่เสื่อมสภาพเนื่องจากการใช้ยาที่หมดอายุแล้ว วันหมดอายุของยาจึงบอกช่วงเวลาที่ใช้หรือจ่ายยา บางครั้งผู้ผลิตอาจจะใช้ตัวย่อภาษาอังกฤษแทนข้อความภาษาไทย เช่น

คำย่อ MFG. date หรือ MFd ย่อมาจากคำว่า manufacturing date แปลว่าวันที่ผลิต เช่น

- MFd 22/6/16 หมายถึง ยาผลิตเมื่อวันที่ 22 เดือนมิถุนายน ค.ศ. 2016 หรือ พ.ศ. 2559
- MFG. date 15.12.58 หมายถึง ยาผลิตเมื่อวันที่ 15 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2558
- MFd AUG.15 หมายถึง ยาผลิตเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2015 หรือ พ.ศ. 2558

EXP หรือ Exp. date ย่อมาจากคำว่า expiration date แปลว่า วันที่หมดอายุ เช่น

- EXP JUL 17 หมายถึง ยาหมดอายุเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2017 หรือ พ.ศ. 2560
- Exp. date 15.12.61 หมายถึง ยาหมดอายุวันที่ 15 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561

ผลข้างเคียงของยา ข้อห้ามใช้และคำเตือน เป็นข้อความที่ผู้ใช้ยาควรให้ความใส่ใจและให้ความสำคัญ เนื่องจากยานั้นอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ใช้ได้ เช่น รับประทานยานี้แล้วอาจทำให้ท้องนอนไม่ควรใช้เครื่องจักรหรือขับขียานพาหนะยานี้จะระคายเคืองกระเพาะอาหาร ถ้ารับประทานขณะท้องว่างอาจทำให้เกิดแผลในกระเพาะอาหารได้ รวมถึงผู้ป่วยที่มีโรคตับ หรือโรคไต ไม่ควรใช้ยาใด หากผู้ใช้ยาไม่เข้าใจข้อความในเอกสารกำกับยา สามารถขอคำปรึกษาจากเภสัชกรได้

เลขทะเบียนตำรับยา บนบรรจุภัณฑ์มักจะมีคำว่าReg. No หรือเลขทะเบียนที่ หรือทะเบียนยา สิ่งนี้แสดงให้เห็นผู้บริโภครายว่า ยานี้ได้ผ่านการตรวจสอบจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาแล้วว่ามีผลในการรักษาจริง

ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ เป็นการแสดงข้อมูลให้ผู้ใช้ทราบว่ายาดังกล่าวมีข้อควรระวังในการใช้ยามากน้อยแค่ไหน หรือควรใช้ยานี้ภายใต้การดูแลของแพทย์หรือเภสัชกร โดยมากจะแสดงข้อความด้วยอักษรสีแดงบนบรรจุภัณฑ์

ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญโดยเฉพาะกรณีที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับยาของบริษัทนั้นๆ ผู้บริโภคสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อร้องเรียนได้ถูกต้อง โดยระบุเลขที่หนังสือที่ผลิตของยานั้นเพื่อให้หน่วยงานรับเรื่องทำการตรวจสอบได้ถูกต้องและรวดเร็ว

ชื่อและนามสกุลของผู้ป่วย ฉลากยาจากสถานพยาบาลจะแสดงชื่อและนามสกุลของผู้ป่วยกำกับทุกครั้ง นอกจากจะเป็นประโยชน์ในการส่งมอบยาให้ผู้ป่วยถูกเรียบร้อยแล้ว ยังมีความหมายอีกนัยหนึ่งเพื่อเตือนใจผู้ป่วย คือ ไม่ควรแบ่งยาให้ผู้อื่นหรือรับประทานยาของผู้อื่น เนื่องจากแต่ละคนอาจมีโรคที่แตกต่างกัน หรือยามีข้อห้ามใช้ในผู้ป่วยบางราย ความรุนแรงของโรคต่างกัน รวมถึงขนาดยาที่ใช้แตกต่างกัน นอกจากจะไม่ช่วยในการรักษา อาจส่งผลเสียต่อผู้อื่นได้

การอ่านฉลากยานับเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติอย่างมี นอกจากจะช่วยรักษาประโยชน์และให้ความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคแล้ว ยังเป็นแหล่งที่เราศึกษาหาความรู้ด้านยาด้วย

บรรณานุกรม

1. <http://www.health-pmk.org/>
2. <https://www.doctor.or.th/ask/detail/4711>
3. <http://www.pharmacistchitchat.com/2015/05/05>
4. <http://matt-thai.blogspot.com/p/blog-page.html>